

JAN SIEKIERSKI*

Strategie rozwoju Polski w latach 1990–2030¹

Słowa kluczowe: strategia rozwoju kraju, integracja europejska, transformacja systemowa, zrównoważony rozwój, Narodowy Plan Rozwoju, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia, Strategia UE „Europa 2020”, Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020, Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030

Streszczenie: W opracowaniu przedstawiono w historycznym zarysie rozwój myśli strategicznego rozwoju kraju – w okresie stowarzyszeniowym z Unią Europejską (1991–2004), a następnie w trakcie pełnego członkostwa Polski w UE. W pierwszym ujęciu omówiono strategię szokową L. Balcerowicza, „Strategię dla Polski” G. Kołodki oraz Narodową Strategię Integracji w latach 1997–2003. Wskazano też na uchwaloną przez Sejm w 2000 roku „Długookresową strategię trwałego i zrównoważonego rozwoju Polski w perspektywie 2025 roku”. W dalszych rozważaniach zaprezentowano treści zawarte w traktacie akcesyjnym do UE i w Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004–2006 oraz Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007–2013. W ostatniej części opracowania nawiązano do Strategii „Europa 2020” i w jej kontekście omówiono główne treści i założenia Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020, w tym diagnozę na potrzeby tej strategii oraz obszary strategiczne z uwzględnieniem celów i priorytetów rozwojowych. Nawiązano także do wstępnych założeń strategii rozwoju kraju w perspektywie 2030 roku.

1. Wprowadzenie

Pojęcie „strategia” wywodzi się z wojskowości, ściślej – z działań wojennych, jako sztuka wykorzystywania środków militarnych, gospodarczych, politycznych lub innych w osiągnięciu przyjętych celów (1, s. 60). Definicja ta uwzględnia konieczność powszechnej mobilizacji wojskowej i gospodarczej na potrzeby działań wojennych.

---

* prof. dr hab. Jan Siekierski – profesor zwyczajny, kierownik Katedry Ekonomii i Studiów Europejskich, Wydział Nauk Społecznych, Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie, 33-100 Tarnów, ul. Szeroka 9, tel.+48 14 65 65 534, e-mail: jan.siekierski@mwse.edu.pl.

¹ Referat wygłoszony w Akademii Zarządzania i Pedagogiki w Rydze – Oddział w Kuldidze w dniu 18 kwietnia 2013 r. w ramach unijnego programu Erasmus.

W XX wieku stopniowo, oprócz planowania i kierowania siłami zbrojnymi w stanie wojny, także strategię zaczęto odnosić do rozwoju gospodarczego i zarządzania w warunkach pokojowych.

Po II wojnie światowej w polskich realiach politycznych oraz w innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej podjęto działania (według modelu radzieckiego) na rzecz scentralizowanego zarządzania i planowania. Z uwagi na niską efektywność i niezadowolenie społeczne w ustroju realnego socjalizmu oraz konieczność zmian podejmowano różne próby reform politycznych i gospodarczych, które jednakże nie doprowadziły do istotnej poprawy efektów gospodarowania (2, s. 317–347). W tej sytuacji ostateczne przesilenie nastąpiło w wyniku pokojowej rewolucji solidarnościowej pod koniec lat dziewięćdziesiątych, rozpoczynając transformację ustrojową i gospodarczą w Polsce, a następnie w innych krajach postsocjalistycznych.

Zmiany ustrojowe i procesy demokratyzacji życia społeczno-gospodarczego od 1989 roku umożliwiły podjęcie rozmów ze Wspólnotami Europejskimi o integracji – rozpoczęte 22 grudnia 1990 roku i zakończone podpisaniem dnia 16 grudnia 1991 roku Układu Europejskiego, ustanawiającego stowarzyszenie między Rzecząpospolitą Polską a Wspólnotami i ich państwami członkowskimi. Wyżej wymieniony układ stał się obowiązujący z dniem 1 lutego 1994 roku, tj. trzy miesiące po wejściu w życie traktatu z Maastricht powołującego Unię Europejską.

Stowarzyszenie z UE zapewniło Polsce znaczne korzyści ekonomiczne w przebudowie gospodarki realnego socjalizmu w kierunku systemu rynkowego, poprzez wsparcie finansowe przemian, a także polskiego eksportu wraz z utworzeniem Jednolitego Rynku UE. Podjęcie działań na rzecz budowy gospodarki rynkowej było warunkiem niezbędnym wejścia do struktur integracyjnych Europy Zachodniej. W „Białej Księdze” Rada Europy wskazała na znaczenie powodzenia reform i przygotowania strategii przedakcesyjnych w krajach stowarzyszonych w pełnej integracji ze Wspólnotami, a także przyjęcia adekwatnej polityki makroekonomicznej (3).

Równoległe ze stowarzyszeniem i postępującą integracją szczególnej rangi i znaczenia nabrały osiągnięcia i postępy w rozwoju gospodarczym i społecznym. W procesie transformacji gospodarczej Polska i inne kraje w nowych realiach uzyskały wsparcie UE, ale zarazem stanęły przed historycznym wyzwaniem dokonania skoku cywilizacyjnego na niespotykaną dotychczas skalę. Istotną rolę w tych przemianach odegrały decyzje o charakterze strategicznym (4).

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie działań w tym zakresie, które były strategiczne dla polskiej gospodarki w okresie transformacji i w dalszych latach, a więc po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Na podkreślenie zasługuje to, że w dokumentach strategicznych zwrócono uwagę na „rozwój trwały i zrównoważony”, a zatem zgodny przede wszystkim z wymogami ochrony środowiska przyrodniczego.

2. Polska gospodarka w okresie transformacji systemowej i integracji europejskiej

W zapisie encyklopedycznym transformacja systemowa to „proces przechodzenia od ustroju tzw. realnego socjalizmu, opartego na autorytarnej władzy partii komunistycznych oraz centralnym zarządzaniu gospodarką, do ustroju demokratycznego, połączonego z kapitalistyczną gospodarką wolnorynkową” (5, s. 552). Ogólnym celem tych zmian było zbliżenie ustrojowe do rozwiniętych gospodarczo krajów świata przez tworzenie nowoczesnej gospodarki rynkowej, opartej na demokratycznym ustroju politycznym. Proces tych przemian w Polsce i w innych krajach europejskich oraz pozaeuropejskich rozpoczął się od lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia.

Polska weszła w proces transformacji z wielkimi dysproporcjami gospodarczymi, których wyrazem stała się hiperinflacja 1989 roku. Głęboka dewaluacja złotego oraz restrykcyjna polityka dochodowa i kredytowa zmniejszyły popyt rynkowy, a uruchomione instrumenty stabilizacyjne pozwoliły na zrównoważenie większości rynków. Początkowo ceną tych zmian był spadek produkcji, bezrobocie oraz pogorszenie warunków życia znacznej części społeczeństwa.

Podjęcie istotnych reform i współpracy międzynarodowej, zwłaszcza ze Wspólnotami Europejskimi, w tym z krajami Grupy Wyszehradzkiej, pozwoliło na sukcesywne wyjście Polski z bardzo trudnej sytuacji gospodarczej. Wzrost PKB w 1993 roku o 4% uległ dalszej dynamizacji, aby w 1997 roku osiągnąć poziom około 7%. Rozpoczął się szybki wzrost działalności inwestycyjnej, wspomagany znacznym napływem bezpośrednich inwestycji kapitału zagranicznego. Nastąpił spadek bezrobocia i inflacji, natomiast pojawił się problem rosnącego deficytu budżetowego i płatniczego oraz słabnącej dynamiki eksportu. Ten stan wynikał z niskiej konkurencyjności polskich przedsiębiorstw wobec firm zagranicznych. Z tych powodów nastąpiło obniżenie dynamiki wzrostu gospodarczego w dalszych latach. Restrykcyjna z konieczności polityka antyinflacyjna przyczyniła się do recesji w 2001 roku. Spadek aktywności gospodarczej i potrzeba wyjścia z dekoniunktury wymagały uruchomienia nowych dźwigni rozwoju z wykorzystaniem możliwości, jakie pojawiły się najpierw wraz ze stowarzyszeniem, a następnie przystąpieniem Polski na zasadach pełnego członkostwa do Unii Europejskiej z dniem 1 maja 2004 roku.

3. Strategie rozwoju kraju w okresie stowarzyszeniowym z Unią Europejską

Ogólnym celem transformacji systemowej w większości krajów postsocjalistycznych było zbudowanie nowoczesnej gospodarki rynkowej (systemu) opartej na demokratycznych zasadach ustrojowych. Przystąpienie do budowy nowego systemu

wzorowano na zachodnich krajach kapitalistycznych. W realizacji tych przemian przyjmowano różne koncepcje i rozwiązania dotyczące określonej strategii rozwojowej kraju zarówno w okresie przedakcesyjnym, jak i po uzyskaniu pełnego członkostwa w UE.

3.1. Strategia szokowa w początkowym okresie transformacji gospodarczej

„Strategię szokową” przemian w Polsce przyjął rząd Tadeusza Mazowieckiego i Sejm 27 grudnia 1989 roku, akceptując pakiet ustaw w „Założeniach polityki społeczno-gospodarczej”, opartych na ogłoszonym w czerwcowej kampanii wyborczej programie Leszka Balcerowicza, wicepremiera i ministra finansów w latach 1989–1991 oraz 1997–2000, a następnie Prezesa NBP (2001–2007). Przystępując do realizacji ww. założeń, zawierających liczne aspekty polityki neoliberalnej, przyjmuje się, że wraz z datą 1 stycznia 1990 roku rozpoczęły się w Polsce transformacje systemowe (6).

Obok celów doraźnych wynikających z bieżącej sytuacji, w tym przedsięwzięć stabilizacyjnych i walki z inflacją, zaczęto wdrażanie celów strategicznych – związanych przede wszystkim z przebudową struktury ekonomicznej gospodarki. Równoległe podjęto działania związane z wdrażaniem zmian systemowych w funkcjonowaniu gospodarki, w tym z przywróceniem w szerszym zakresie niż dotychczas ekonomicznych mechanizmów samoregulacji (wynikających z istotnych praw ekonomicznych). Nastąpiło także zewnętrzne otwarcie gospodarki (wraz z przejściem do wymiennalności złotego), najszerzej w stronę krajów Wspólnoty Europejskiej.

Sytuację w polskiej gospodarce w latach 1990–1994 ilustrują wybrane wskaźniki makroekonomiczne zawarte w tablicy 1.

Tablica 1. Wskaźniki makroekonomiczne dla Polski w latach 1989–1994
(Table 1. Macroeconomic ratios for Poland in 1989–1994)

Wyszczególnienie (Item)	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Wolumen PKB (roczna zmiana w %) (GDP volume – annual change in %)	0,2	–11,6	–7,0	2,6	3,8	5,0
Produkcja przemysłu (roczna zmiana w %) (Industrial production – annual change in %)	0,5	–24,2	–11,9	3,9	6,2	11,9
Stopa bezrobocia (na koniec roku w %) (Unemployment rate – as at year end in %)	0,0	6,5	12,3	14,3	16,4	16,0
Przeciętna roczna stopa inflacji (zmiana poziomu cen detalicznych w %) (Average annual inflation rate – change of retail prices in %)	251,1	585,8	70,3	43,0	35,3	32,2
Place realne netto (roczna zmiana w %) (Net real salaries – annual change in %)	9,0	–24,4	–0,3	–2,7	–2,9	0,5

Saldo budżetu państwa (w % PKB) (<i>State budget balance – in % GDP</i>)	–3,0	0,4	–3,8	–6,1	–3,0	–3,3
Roczne tempo wzrostu wolumenu eksportu (w %) (<i>Annual growth rate of exports – in %</i>)	0,2	13,7	–2,4	–1,6	–1,1	18,3
Roczne tempo wzrostu wolumenu importu (w %) (<i>Annual growth rate of imports – in %</i>)	1,5	–17,9	37,8	13,9	18,5	13,4

Źródło: (7, s. 118).

Z początkiem lat dziewięćdziesiątych uzyskano korzystne rezultaty w gospodarce, m.in. wyjście z recesji w 1992 roku, znaczny spadek stopy inflacji, liberalizację handlu, ożywienie i wzrost gospodarczy, ale za cenę wzrastającego od 1991 roku bezrobocia.

Po wyborach do Sejmu w 1993 roku w dużej części odrzucona została strategia partykularna, gdyż realia społeczne i gospodarcze wskazywały na potrzebę uwzględnienia w większym stopniu narzędzi polityki interwencjonizmu państwowego. Zwrócono uwagę na konieczność ujęć strategicznych zarówno w długich, jak i średnich okresach. „Przez strategię rozwoju należy rozumieć koncepcję długookresowej polityki społeczno-gospodarczej państwa, która ma określać cele, kierunki i instrumenty tej polityki” (8, s. 14). Natomiast znaczenie ujęć średniookresowych w założeniach strategicznych podkreśla się w najszerszym zakresie w odniesieniu do programów regionalnych i lokalnych, a także resortowych, np. dla rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich.

3.2. Strategia dla Polski w kontynuacji transformacji gospodarczej

Nowe ujęcie działań strategicznych w polskiej gospodarce w latach 1994–1997 znalazło odzwierciedlenie w opublikowanym w 1994 roku programie wicepremiera i ministra finansów (1994–1997, 2002–2007) Grzegorza Kołodki pod nazwą „Strategia dla Polski” (9).

Zdaniem G. Kołodki polityka gospodarcza w realizacji przyjętej strategii to sztuka koordynacji i kompromisów, służąca szybkiemu wzrostowi w działaniach długofalowych. Ważną rolę w tym procesie odgrywają instytucje oraz sprzyjająca przemianom polityka państwa. Rezultaty osiągnięte w polskiej gospodarce w latach 1995–2000 ilustruje tablica 2.

Tak więc relatywnie wysoka dynamika PKB uległa obniżeniu, podobnie jak produkcja przemysłowa. Natomiast stopa inflacji uległa dalszemu spadkowi z 27,8% do 10,1%, ale przy wzroście stopy bezrobocia do 15%. Korzystne trendy ujawniły się we wzroście eksportu, jednakże przy wadliwie kształtującej się strukturze bilansu płatniczego i występującym deficycie bilansu handlowego w relacji do PKB. Koniecznością stała się redukcja wydatków budżetowych w dążeniu do zmniejszenia znacznego deficytu.

Tablica 2. Wskaźniki makroekonomiczne dla Polski w latach 1995–2000
(Table 2. Macroeconomic ratios for Poland in 1995–2000)

Wyszczególnienie (Item)	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Wolumen PKB (roczna zmiana w %) (GDP volume – annual change in %)	7,0	6,0	6,8	4,8	4,1	4,0
Produkcja przemysłu (roczna zmiana w %) (Industrial production – annual change in %)	9,7	8,3	11,5	3,5	3,6	6,8
Stopa bezrobocia (na koniec roku w %) (Unemployment rate – as at year end in %)	14,9	13,2	10,3	10,4	13,0	15,0
Przeciętna roczna stopa inflacji (zmiana poziomu cen detalicznych w %) (Average annual inflation rate – change of retail prices in %)	27,8	19,9	14,9	11,8	7,3	10,1
Place realne netto (roczna zmiana w %) (Net real salaries – annual change in %)	2,8	5,5	5,9	3,3	4,7	1,0
Saldo budżetu państwa (w % PKB) (State budget balance – in % GDP)	–3,3	–2,3	–2,7	–2,4	–2,0	–2,2
Roczne tempo wzrostu wolumenu eksportu (w %) (Annual growth rate of exports – in %)	16,7	9,7	13,7	9,4	2,0	25,3
Roczne tempo wzrostu wolumenu importu (w %) (Annual growth rate of imports – in %)	20,5	28,0	22,0	14,6	4,4	10,8

Źródło: (6, s. 124).

3.3. Narodowa Strategia Integracji w latach 1997–2003

Postępująca w okresie przedakcesyjnym integracja gospodarcza ze strukturami unijnymi znalazła odzwierciedlenie m.in. w powołanym w 1996 roku Komitecie Integracji Europejskiej oraz uchwalonej przez Sejm 28 stycznia 1997 roku Narodowej Strategii Integracji.

Z kolei Komisja Europejska (KE) w dniu 25 marca 1998 roku przedstawiła dokument pt. *Partnerstwo dla członkostwa* wytyczający priorytety w działaniach dostosowawczych i formy wspierania finansowego w ramach funduszy przedakcesyjnych. Jeszcze w marcu 1998 roku KE zaakceptowała projekty reform finansów oraz założeń Wspólnej Polityki Rolnej pod nazwą „Agenda 2000”.

O ważniejszych wskaźnikach makroekonomicznych w polskiej gospodarce w warunkach postępującej integracji w latach 2001–2005 informuje tablica 3.

Tablica 3. Wskaźniki makroekonomiczne dla Polski w latach 2001–2005
(Table 3. Macroeconomic ratios for Poland in 2001–2005)

Wyszczególnienie (Item)	2001	2002	2003	2004	2005
PKB na mieszkańca w zł. Ceny br. (GDP per capita in PLN. Prices this year)	19 392	20 169	21 396	24 153	25 698
PKB ogółem. Ceny stałe. Rok poprzedni = 100 (roczna zmiana w %) (Total GDP. Fixed prices. Previous year = 100 – annual change in %)	1,0	1,4	3,8	5,3	3,5
Produkcja przemysłowa (sprzedana). Ceny br. Rok poprzedni = 100 (Industrial production (sold). Prices this year. Previous year = 100)	0,5	1,1	8,3	12,6	3,7
Stopa bezrobocia (w %) (Unemployment rate – in %)	18,5	19,7	19,6	19,0	17,7
Stopa inflacji (CPI) (w %) (Inflation rate (CPI) – in %)	5,5	1,9	1,1	4,3	2,4
Handel zagraniczny (ceny stałe w %), w tym: (International trade (fixed prices %), including:)					
eksport/export	3,2	7,3	8,2	17,3	5,2
import/import	11,8	8,3	18,7	18,2	10,8
Saldo handlu zagranicznego (w mln zł) (International trade balance – in million PLN)	–58 138,2	–57 477,7	–56 189,2	–53 494,0	–39 411,0

Źródło: (10).

Dynamika wzrostowa PKB wynosiła od 1% do 5,3% w latach 2001–2004 przy zmniejszającej się inflacji od 5,5% do 1,1% w latach 2001–2003. Produkcja przemysłowa sprzedana wzrastała z 0,55% do 12,65%. Wszystkie ww. wskaźniki uległy obniżeniu w 2005 roku. Coraz trudniejsza sytuacja występowała na rynku pracy, gdy stopa bezrobocia wyniosła około 19% w latach 2001–2004, a 17% w 2005 roku. Nasileniu uległy trudności w równoważeniu finansów publicznych, gdyż wzrosła presja deficytów budżetowych na rynek kapitałowy. Od 2003 roku dołączyły do tego zwiększone spłaty zadłużenia zagranicznego. Ujawniła się w pełni słaba konkurencyjność polskiego eksportu, będąca dużym wyzwaniem dla równowagi zewnętrznej. Rok 2005 wskazywał na zarysowującą się dekoniunkturę dla dalszych lat. Wielkie nadzieje poprawy w sytuacji gospodarczej kraju łączyły się z pełnym członkostwem w UE.

4. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju Polski w perspektywie 2025 roku

Strategia „Polska 2025” została opracowana przez Rządowe Centrum Studiów Strategicznych we współpracy z Ministerstwem Środowiska i przyjęta przez rząd, a następnie przez parlament w połowie 2000 roku (11).

W założeniach za podstawowy cel przyjęto dobrobyt polskich rodzin, nie tylko przez lepsze zaspokajanie potrzeb materialnych, ale także zapewnienie życia w zdrowym środowisku. Uznano, że bezpieczeństwo w zakresie zdrowia to również bezpieczeństwo ekologiczne, a rozwój ma służyć stałej poprawie jakości życia ludności kraju. Między innymi dlatego już w 2002 roku powołano w Berlinie Europejską Sieć na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (European Network for Rural Development), stawiając sobie nadrzędny cel – ochronę środowiska i promocję działań proekologicznych. W Polsce opracowano Sektorowy Program Operacyjny „Ochrona środowiska i gospodarki wodnej oraz zasobów ludzkich” na podstawie wcześniej przygotowanej Narodowej Strategii Ochrony Środowiska i Zrównoważonego Rozwoju.

Z kolei w zapisie konstytucyjnym w art. 74 stwierdza się: „Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnym i przyszłym pokoleniom. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych” (12, s. 15).

W Ustawie o ochronie środowiska z dnia 27 kwietnia 2011 roku (Dz.U. nr 62, poz. 627) artykuł 405 precyzuje zasady finansowania ochrony środowiska, gospodarki wodnej i polityki ekologicznej państwa.

Istotę zrównoważonego rozwoju ujmuje wiele definicji. Po raz pierwszy pojęcie to zostało użyte na I Konferencji ONZ „Środowisko i Rozwój” w 1972 roku. W zapisie konferencyjnym definicja ta brzmi następująco: „zrównoważony rozwój to taki przebieg pożądanego rozwoju gospodarczego, który nie narusza w sposób istotny i nieodwracalny środowiska życia człowieka, nie doprowadza do degradacji biosfery i godzi prawa przyrody, ekonomii i kultury”.

Z kolei w 1987 roku w Raporcie Brundtlanda zapisano: „Na obecnym poziomie cywilizacyjnym możliwy jest rozwój zrównoważony, to jest taki, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokajane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie”.

Omawiana kategoria zawiera treści ekologiczne, społeczne i ekonomiczne ściśle związane z ujęciem systemowym. Jej koncepcja dotyczy racjonalnego gospodarowania z uwzględnieniem ochrony środowiska naturalnego (13).

5. Traktat akcesyjny do UE i Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004–2006

Podpisując traktat akcesyjny w Atenach 16 kwietnia 2003 roku, Polska wraz z dziewięcioma innymi krajami z dniem 1 maja 2004 roku stała się pełnoprawnym

członkiem UE. Dokumentem upoważniającym do partycypacji w programie finansowym UE stał się Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004–2006 (NPR), uzyskując w maju 2003 roku wysoką ocenę w raporcie Komisji Europejskiej (14, s. 11). Za główny cel strategiczny przyjęto rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego i harmonijnego rozwoju, zapewniającego wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z UE na poziomie regionalnym i krajowym.

NPR przedstawiał sytuację społeczno-gospodarczą kraju, kierunki dalszego rozwoju oraz zamierzony sposób wykorzystania środków finansowych UE. Jednym z najważniejszych planów stał się Zintegrowany Plan Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Składał się on z trzech osi rozwojowych: ochrona środowiska, działania proekologiczne i zrównoważony rozwój. NPR zawierał także inne sektorowe programy operacyjne (SPO):

- ochrona środowiska i gospodarki wodnej oraz zasobów ludzkich,
- restrukturyzacja i modernizacja sektora rolno-żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich na bazie Narodowej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa oraz Rybołówstwa w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

W założeniach NPR przyjęto trzy osie priorytetowe: wspieranie zmian w rolnictwie, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich oraz dostosowanie do norm unijnych przetwórstwa (15).

Pierwsze lata członkostwa Polski w UE i realizacji NPR (2004–2006) przyniosły pozytywne efekty i korzyści dla dynamicznego rozwoju kraju, zwłaszcza eksportu do krajów unijnych. Otwarcie rynku wewnętrznego UE, liczącego blisko pół miliarda konsumentów aktualnie w 27 krajach członkowskich, wraz ze wsparciem finansowym przyczyniło się do widocznego sukcesu integracji europejskiej (3).

6. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007–2013

W perspektywie planistycznej na lata 2007–2013, po uzgodnieniach ze stroną unijną, podjęto szeroko zakrojone prace studialne nad kolejnym projektem NPR (przyjętym przez rząd w 2005 roku), Narodową Strategią Rozwoju Regionalnego (NSRR), Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa (SROWiR) oraz programami operacyjnymi.

Wraz z wyborami do Sejmu i powołaniem nowych władz państwa jesienią 2005 roku podjęte zostały decyzje o istotnych zmianach w ww. dokumentach państwowych i aktach prawnych, w tym najszerzej w NPR, z początkiem 2006 roku zmieniając także jego treści i nazwę na „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007–2013”. Przyjęto ponadto plan naprawy i sprawniejszego wykorzystania funduszy unijnych oraz dokument zatytułowany: Narodowa Strategia Spójności. Zwrócono szczególną uwagę na problemy rozwoju przestrzennego (regionalnego i lokalnego),

w tym wsi i rolnictwa, z uwzględnieniem wymogów Wspólnej Polityki Rolnej dotyczących ochrony środowiska. Tablica 4 przedstawia wskaźniki makroekonomiczne rozwoju polskiej gospodarki w latach 2006–2010 zawarte w opracowaniu diagnozy na potrzeby Strategii Rozwoju Kraju 2020 według danych GUS, NBP i Eurostatu.

Tablica 4. Wskaźniki makroekonomiczne dla Polski w latach 2006–2010
(Table 4. Macroeconomic ratios for Poland in 2006–2010)

Wyszczególnienie (Item)	2006	2007	2008	2009	2010
Średnie roczne tempo wzrostu PKB (w %) (Average annual growth rate of GDP – in %)	6,2	6,8	5,1	1,6	3,8
PKB na jednego mieszkańca w PPS (UE 27 = 100) (GDP per capita in PPS – EU 27 = 100)	51,9	54,4	56,4	60,9	62,0
Średnia stopa inwestycji (w %) (Average investment rate – in %)	19,7	21,6	22,3	21,2	19,7
Średnia roczna inflacja, CPI (w %) (Average annual inflation, CPI – in %)	1,0	2,5	4,2	3,5	2,6
Wolumen eksportu towarów i usług (zmiana w %) (Volume of goods and services export – change in %)	14,6	9,1	7,1	–6,8	10,1
Wolumen importu towarów i usług (zmiana w %) (Volume of goods and services import – change in %)	17,3	13,7	8,0	–12,4	11,5
Deficyt obrotów bieżących bilansu płatniczego: (Current account deficit:)					
w mln USD (in million USD)	13 147	26 501	34 957	17 155	20 982
jako % PKB (as % of GDP)	2,7	4,7	4,8	2,1	3,4
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce (roczny napływ w mln USD) (Direct foreign investments in Poland – annual inflow in million USD)	19 876	23 651	14 978	13 022	9056
Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą (roczny odpływ w mln USD) (Polish direct investments abroad – annual outflow in million USD)	9168	5664	4613	4562	5646

Źródło: (16).

Średnioroczne tempo wzrostu PKB było wysokie, bo powyżej 5% w latach 2006–2008, i uległo obniżeniu do 1,6% w 2009 i 3,8% w 2010 roku. PKB na jednego mieszkańca systematycznie wzrastał z około 52 tys. zł do 62 tys. w przyjętych latach. Podobnie wzrastała stopa inwestycji w latach 2000–2002, ulegając niewielkiemu obniżeniu w następujących dwóch latach.

Średnia roczna stopa inflacji utrzymywała się na niskim poziomie. Wolumen importu towarów i usług w procentowej zmianie dla ww. lat był wyższy względem importu.

Z kolei deficyt obrotów bieżących bilansu płatniczego nie przekroczył 5% PKB, chociaż zbliżył się do tej cyfry w 2008 roku. Roczny napływ inwestycji bezpośrednich w mln USD od 2008 do 2010 roku ulegał stałemu zmniejszeniu. Chociaż Polska jako jedyna w UE zdołała uniknąć recesji, to jednak pod wpływem dekonunktury światowej nastąpiło w tych latach pogorszenie części zjawisk ekonomicznych.

7. Strategia UE „Europa 2020” a poziom krajowy rozwoju w latach 2014–2020

Nowy system funduszy europejskich w założeniach opiera się na trzech głównych dokumentach przygotowanych przez Komisję Europejską: Strategia „Europa 2020”, Wspólne Ramy Strategiczne oraz Rozporządzenie. Pierwszy wskazuje na priorytety i wskaźniki realizacji celów strategicznych, zaś dwa pozostałe odnoszą się do finansów. Dla zachowania kompatybilności z nimi Polska uwzględnia dyrektywy unijne i przygotowała dokumenty: Polityka Spójności, Krajowe Programy Reform oraz średnio- i długookresową strategię rozwoju społeczno-gospodarczego, także w ujęciu regionalnym.

Strategia „Europa 2020” jest horyzontalnym programem rozwoju UE, zastępując realizowaną od 2000 roku Strategię Lizbońską. Trzy wytyczone priorytety to:

- wzrost inteligentny, oparty na wiedzy i innowacjach;
- zrównoważony rozwój, efektywnie wykorzystujący zasoby z uwzględnieniem konkurencyjności;
- włączający społeczeństwo poprzez wysoki poziom zatrudnienia z zapewnieniem spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Komisja Europejska przyjęła pięć głównych celów i wskaźniki realizacji dla całej UE odnoszącej się do zatrudnienia, B+R, emisji gazów cieplarnianych, wzrostu poziomu wykształcenia oraz wspieranie kapitału społecznego.

Wspólne Ramy Strategiczne powstały w celu skoordynowania pięciu funduszy unijnych, ujętych w Rozporządzeniu z dnia 6 października 2011 roku jako pakiet legislacyjny dla realizacji Polityki Spójności w latach 2014–2020.

Poziom krajowy reprezentuje dokument Krajowy Program Reform przyjęty przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2011 roku w kontekście Strategii „Europa 2020”. Z dziewięciu strategii horyzontalnych na szczególną uwagę zasługują: innowacyjność i efektywność gospodarki, rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, bezpieczeństwo energetyczne i ochrona środowiska, rozwój regionalny oraz zrównoważony rozwój wsi i rolnictwa.

Polityka regionalna jest częścią polityki rozwoju kraju z uwzględnieniem podziału terytorialnego, w tym miast, obszarów wiejskich i innych, np. Polski Wschodniej.

8. Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK 2020) jest najważniejszym dokumentem określającym średniookresowe cele strategiczne rozwoju kraju od 2011 do 2020 roku. Zawiera dziewięć zintegrowanych strategii służących realizacji założonych celów rozwojowych (17, s. 5).

Scenariusz rozwojowy wynika m.in. z diagnozy stanu gospodarki, barier i zagrożeń oraz istniejących potencjałów i możliwości zapewnienia dalszego rozwoju kraju. Strategia zwraca uwagę na wymiar terytorialny podejmowanych działań, wskazuje na wykorzystanie czynników regionalnych i lokalnych rozwoju społeczno-gospodarczego. Uwzględnia też realne uwarunkowania i trendy rozwojowe oraz możliwości finansowania przemian.

8.1. Diagnoza na potrzeby strategii w świetle uwarunkowań i trendów rozwojowych

Diagnozę przeprowadzono w latach 2007–2010 w 15 obszarach tematycznych z uwzględnieniem wybranych trendów rozwojowych (16). Zwraca uwagę na ogół pozytywna ocena funkcjonowania instytucji państwowych. Znaczny postęp dokonał się w informatyzacji administracji publicznej, zapoczątkowano wprowadzanie nowych dokumentów strategicznych – średnio- i długookresowych, oraz dziewięciu strategii zintegrowanych z uwzględnieniem koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

Spośród negatywnych faktów stwierdzono w diagnozie brak postępów w organizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także niską skuteczność egzekwowania prawa. Pogłębiła się również nierównowaga finansów publicznych. Deficyt tego sektora zwiększył się z 1,9% PKB w 2007 do 7,9% PKB w 2010 roku. Dług publiczny wzrósł odpowiednio z 45% do 55% PKB. Pogorszenie sytuacji w tym zakresie wynikało ze spowolnienia wzrostu gospodarczego, powodując zmniejszanie wpływów podatkowych (zwłaszcza CIT). Między 2008 a 2010 rokiem dochody budżetu państwa z podatku od osób prawnych zmniejszyły się o około 54 mld zł, tj. blisko 20%.

Niewątpliwie na sytuację makroekonomiczną kraju w omawianych latach negatywny wpływ wywarł światowy kryzys gospodarczy i finansowy. Polska uniknęła recesji, jednak odnotowano serię zjawisk niekorzystnych w gospodarce, wynikających z dekonunktury światowej.

Tempo wzrostu PKB zmalało z 6,2% w 2006 do 1,6% w 2009 roku. Zmniejszyła się znacznie aktywność inwestycyjna, nastąpił też spadek napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz wolumenu eksportu (patrz tablica 4).

W poddanych diagnozie latach 2008–2010 nastąpił wzrost stopy bezrobocia z 7,1% w 2008 do 9,6% w 2010 roku. Silna deprecjacja złotego z początkiem kryzysu światowego była źródłem narastania presji inflacyjnej, przekraczając w 2008

roku 4% (tablica 4). Tradycyjnie niski poziom kapitału społecznego nie uległ w ostatnich latach zasadniczej poprawie, gdyż wyraźnie zmalała aktywność społeczeństwa.

Pomimo postępu w budowie potencjału innowacyjnego poziom aktywności w tym zakresie jest ciągle niezadowolający, o czym świadczą m.in. niskie nakłady na B+R w relacji do PKB. W unijnym rankingu 27 krajów zajmujemy tutaj 22. miejsce. Uważa się, że stan ten wynika ze słabych powiązań nauki ze sferą przedsiębiorczości podmiotów gospodarczych. Jednakże po 2006 roku ożywieniu uległa aktywność w zakresie racjonalizacji i wynalazczości, chociaż wciąż niepokojąca jest niska innowacyjność przedsiębiorstw.

Systematyczną poprawę odnotowano w dziedzinie wykorzystania i rozwoju kapitału ludzkiego w poddanych diagnozie latach. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15–64 lata wzrastał z 54,4% do 59,35%, w tym niepełnosprawnych z 17,3% do 20,5%. Niemniej stan spójności społecznej wskazuje na znaczną skalę zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem oraz marginalizacją.

Także czynnik intensywnego rozwoju, czyli wydajność pracy na jednego pracującego względem średniej dla UE przyjętej za 100, jest dość niski, bo wynosił 61% w 2006, a 56,5% w 2010 roku. Warto odnotować zmniejszenie energochłonności gospodarki, przy czym udział energii ze źródeł odnawialnych wzrósł z 28% do 55% w latach 2006–2010.

W diagnozie stwierdza się wciąż niezadowolający dostęp społeczeństwa do usług publicznych i ich niską jakość. Pogorszenie koniunktury gospodarczej wpłynęło również niekorzystnie na rynek mieszkaniowy.

Przedmiotem powszechnej krytyki jest dostęp do opieki zdrowotnej i jakości świadczonych usług. Natomiast polepszył się stan środowiska naturalnego. Na przykład emisja gazów cieplarnianych w ekwiwalencie CO₂ zmniejszyła się z 71,4% do 66,8% (1988 = 100).

Uległa również poprawie sytuacja w zakresie infrastruktury transportowej, o czym świadczy m.in. wzrost łącznej długości autostrad z 663 km do 857 km, a dróg ekspresowych z 297 km do 675 km w latach 2006–2010. Negatywnie ocenia się opóźnienia rozwojowe w kolejnictwie.

W rozwoju przestrzennym, spośród województw Polski Wschodniej, tylko województwo świętokrzyskie znalazło się w grupie „doganiających”, a w pozostałych dystans rozwojowy zwiększył się w stosunku do średniej krajowej.

8.2. Obszary strategiczne. Cele i priorytety rozwojowe

ŚSRK przygotowano w kontekście zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań rozwojowych. Pierwsze były rozpatrywane w aspekcie ogólnoswiatowym (dekoniunktura, zaburzenia finansowe) i unijnym, a także z punktu widzenia bezpośredniego wpływu na gospodarkę otoczenia. Zwrócono uwagę na wciąż niską konkurencyjność polskiej gospodarki i opóźnienia rozwojowe części sektorów i regionów kraju. Drugie uwarunkowania wskazują na rosnący wpływ popytu konsumpcyjnego

społeczeństwa na rozwój. Uwzględniono również wpływ sytuacji demograficznej, jakości i innowacji, kapitału ludzkiego i społecznego, stan środowiska, osiągnięcia naukowe, wdrażanie postępu naukowo-technicznego i innowacji, a także dostępność środków finansowych.

Wizja została oparta na programach i trendach światowych i krajowych w gospodarce i społeczeństwie (tendencje zmian w edukacji, cyfryzacji, B+R, innowacjach, finansach).

Przekształcenia instytucjonalne mają spowodować osiąganie wyższej jakości funkcjonowania instytucji i kapitału społecznego. Nadrzędnym celem gospodarczym pozostaje konkurencyjność i efektywność ekonomiczna. Z kolei większa spójność społeczno-gospodarcza i terytorialna ma wzrosnąć dzięki poprawie ładu przestrzennego i spójności międzyregionalnej.

Celem głównym ŚSRK jest wzmocnienie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy, zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę warunków życia ludności. Akcent strategiczny został położony przede wszystkim na wzmocnienie potencjałów zapewniających dynamiczny rozwój, zwłaszcza w miejscach, sektorach i dziedzinach opóźnionych, czemu służy dziewięć strategii zintegrowanych w relacjach przyjętych celów i zadań.

ŚSRK wytycza trzy obszary strategiczne, w których zostaną skoncentrowane główne działania prorozwojowe, z podkreśleniem rangi samorządów terytorialnych w tych procesach.

8.2.1. Obszar I. Sprawne i efektywne państwo

Cele rozwojowe w tym obszarze to:

1. **Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem**, co stanowi nową jakość w praktyce kierowania, uporządkowania kompetencji i instrumentów wdrożeniowych. Dotyczy to przede wszystkim narzędzi strategicznych – to pierwszy priorytetowy kierunek interwencji publicznej. Drugim jest zwiększenie aktywności i instytucji publicznych, m.in. przez wprowadzenie modelu menedżerskiego zarządzania publicznego, oraz poprawa komunikacji ze społeczeństwem. Trzecim priorytetem będzie utworzenie jednego centrum informatycznego w kraju, a czwartym poprawa jakości prawa. Za piąty priorytet przyjęto zapewnienie ładu przestrzennego, a także wdrożenie krajowego systemu monitorowania zjawisk przestrzennych oraz regulacji i podejmowania decyzji legislacyjnych.
2. **Zapewnienie środków na działania rozwojowe**. Wytyczone priorytety kierunku interwencji publicznej obejmują:
  - modernizację struktury wydatków publicznych,
  - poprawę efektywności wykorzystania środków,
  - zwiększenie wykorzystania środków pozabudżetowych.

3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli. Z tym celem łączy się przewyciężanie słabości i uzyskanie skuteczniejszego działania wymiaru sprawiedliwości, a także wzrost aktywności kapitału społecznego, również w celu zwiększenia bezpieczeństwa obywateli oraz utrwalenia bezpieczeństwa narodowego.

8.2.2. Obszar II. Konkurencyjna gospodarka

Zwiększenie konkurencyjności gospodarki jest kluczowym zadaniem warunkującym dalszy rozwój kraju i przyszłość Polski. Istotny wpływ na realizację tych celów będzie miało zwiększenie stabilności makroekonomicznej, produktywności i wydajności pracy, a także eksportu towarów i usług. Znajduje to uzasadnienie w tak sformułowanych celach:

1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej, co wiąże się z przyjęciem następujących priorytetów:
  - uzdrowienie finansów publicznych w celu zmniejszenia deficytu oraz zwiększenie dochodów budżetowych,
  - zwiększenie inwestycji,
  - przygotowanie do wprowadzenia euro,
  - wzrost eksportu m.in. dzięki zwiększeniu udziału bezpośrednich inwestycji zagranicznych.
2. Wzrost wydajności pracy. Cel ten powinien być osiąganym najszybciej w sektorach zaawansowanych technologii, usług oraz najwyższej wartości dodanej. Priorytetowe kierunki interwencji publicznej obejmują:
  - zwiększenie produktywności gospodarki,
  - wzrost udziału nowoczesnych przemysłów,
  - zwiększenie konkurencyjności i modernizacji rolnictwa w warunkach zrównoważonego rozwoju,
  - poprawę warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem sektora małych i średnich przedsiębiorstw, m.in. poprzez rozwój infrastruktury transportowej.
3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki. W tej dziedzinie mamy w porównaniu z wieloma krajami dużo do nadrobienia. Dlatego przyjęto, że w najbliższej dekadzie musi nastąpić znaczne zwiększenie innowacji w gospodarce, m.in. poprzez wykorzystanie potencjału badawczego dużych ośrodków naukowych i dydaktycznych. Priorytetowe kierunki interwencji publicznej odnoszą się do:
  - wzrostu popytu na wyniki badań naukowych,
  - podwyższenia stopnia komercjalizacji badań,
  - zapewnienia kadr dla B+R (rozwój systemu kształcenia specjalistów),
  - zwiększenia wykorzystania rozwiązań innowacyjnych.

4. **Rozwój kapitału ludzkiego.** Największe znaczenie dla jego rozwoju ma sytuacja demograficzna, a w zakresie zasobów pracy m.in. występowanie barier zatrudnienia, niedostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy itp. Priorytetowe kierunki interwencji publicznej to:
  - zwiększenie aktywności zawodowej (młodzieży przystępującej do pracy, niepełnosprawnych, wydłużenie aktywności wiekowej, elastyczne formy zatrudnienia),
  - poprawa jakości kapitału ludzkiego,
  - zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej (rozwój infrastruktury transportowej).
5. **Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych.** Obecne zapóźnienia wymagają przyspieszenia rozwoju informatyzacji kraju. Priorytetowe kierunki interwencji publicznej dotyczą:
  - zapewnienia powszechnego dostępu do Internetu,
  - upowszechnienia stosowania technologii cyfrowych,
  - odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych.
6. **Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska.** Do osiągnięcia tego celu przyczynia się rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii. W strategii zakłada się istotne zmiany w strukturze nośników energii, zmniejszenie zużycia energii, paliw i gazu, a także dywersyfikację źródeł i kierunków dostaw nośników energii. Przy tym przewiduje się znaczne zwiększenie energii ze źródeł odnawialnych oraz energetyki jądrowej. Dotychczas w strukturze zużycia energii pierwotnej dominował węgiel kamienny i brunatny – z udziałem 57%, a na kolejnych miejscach występowały: ropa naftowa – 22%, gaz ziemny – 14% i pozostałe źródła – 7% (w 2009 roku). W zakresie ochrony środowiska uzyskano znaczące postępy. Obszary chronionego krajobrazu zajmują 22,6% terytorium kraju. W ramach sieci „Natura 2000” funkcjonuje 141 obszarów specjalnej ochrony ptaków (15,6% powierzchni kraju). Priorytetowe kierunki interwencji publicznej to:
  - racjonalne gospodarowanie zasobami z zachowaniem różnorodności biologicznej i zrównoważonego rozwoju,
  - poprawa efektywności energetycznej (modernizacja sektora i dalsza redukcja emisji gazów cieplarnianych),
  - zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego,
  - poprawa stanu środowiska oraz kreowanie postaw proekologicznych,
  - adaptacja do zmian klimatu w celu ograniczenia negatywnych skutków suszy, powodzi i innych sytuacji katastroficznych.
7. **Zwiększanie efektywności transportu.** Polska infrastruktura transportowa stanowi jeden z najsłabszych elementów gospodarki. Jednakże w latach 2006–2010 nastąpiła wyraźna poprawa w tej dziedzinie dzięki dużemu wsparciu finansowemu ze środków UE. Zakłada się dalszy znaczący po-

stęp w tej dziedzinie w latach 2014–2020. Priorytetowe kierunki interwencji odnoszą się do:

- zwiększenia efektywności zarządzania w sektorze transportowym,
- modernizacji i rozbudowy połączeń transportowych,
- udrożnienia obszarów wiejskich, zwłaszcza poprawy płynności ruchu w dużych ośrodkach.

Obszar III. Spójność społeczna i terytorialna

Zawiera sformułowane trzy cele strategiczne:

1. **Integracja społeczna** – w celu przyspieszenia przemian w wielu dziedzinach życia społecznego i gospodarczego oraz uzyskania konwergencji na poziomie europejskim. Dlatego przyjęto następujące priorytety:
  - zwiększenie aktywności osób wykluczonych bądź zagrożonych marginalizacją w społeczeństwie,
  - zmniejszenie ubóstwa, szczególnie w grupach społecznych najbardziej zagrożonych.
2. **Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.** Temu celowi służyć mają następujące priorytety:
  - podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych,
  - zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych.
3. **Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna w celu rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.** Priorytetowe kierunki interwencji publicznej skupiają się na:
  - tworzeniu warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych do realizacji działań rozwojowych w regionach kraju,
  - wzmacnianiu ośrodków podejmujących różne działania w zakresie funkcji metropolitarnych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym,
  - sprzyjaniu rozwojowi miast subregionalnych oraz umacnianiu potencjału obszarów wiejskich poprzez ich wielofunkcyjny rozwój, m.in. w celu tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na wsi,
  - zwiększaniu spójności terytorialnej w celu zwiększenia dostępności transportowej, a także eliminowaniu zagrożeń dla obszarów wiejskich, przemysłowych i przygranicznych.

***

Ramy realizacyjne strategii są silnie powiązane z możliwościami finansowania ww. programów rozwojowych. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego wraz z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów opracowało strukturę przewidywanych wydatków

w przyjętych latach. Największy udział zakłada się dla edukacji i oświaty, zdrowia, ochrony środowiska, cyfryzacji i innowacji oraz transportu i rolnictwa.

Wskazano na potrzebę zaangażowania środków na poziomie około 3,5 bln zł ze środków publicznych, co stanowi około 17,5% PKB średniorocznie w latach 2011–2020. Około 18% wydatków ma być pokrytych ze środków Unii Europejskiej, a 25% z krajowych jednostek samorządu terytorialnego. Ich uzupełnienie ma pochodzić ze środków prywatnych.

9. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju w perspektywie 2030 roku

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju przedstawia wizję rozwojową w perspektywie 2030 roku, opierając się na trzech filarach: innowacyjności, terytorialnym równoważeniu rozwoju i efektywności. Celem strategicznym jest dalsza poprawa jakości życia ludności, innowacyjność gospodarki oraz dokonanie skoku cywilizacyjnego społeczeństwa.

W strategii przyjęto 25 kluczowych decyzji o znaczeniu strategicznym. Do najważniejszych należą: trwale zmniejszenie deficytu sektora finansów publicznych (docelowo do 1% PKB) oraz zadłużenia, realokacja w wydatkach publicznych na rzecz dziedzin nowoczesnych i infrastrukturalnych, a także zbilansowanie systemu ubezpieczeń społecznych.

W obrębie zasobów pracy zakłada się aktywizację rezerw siły roboczej na rynku pracy w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia do 75% w roku docelowym. Podkreśla się potrzebę stworzenia warunków lepszego startu życiowego i zawodowego młodzieży, kobiet i osób niepełnosprawnych.

W zakresie usług publicznych położony zostanie duży nacisk na budowę efektywnego modelu świadczenia usług zdrowotnych, edukacyjnych i informatycznych.

W dalszym ciągu dużą uwagę skupiać będzie nauka oraz rozwój B+R w celu uzyskiwania przewag konkurencyjnych w gospodarce. Istotne znaczenie mają kwestie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Kontynuacja obejmie również stwarzanie warunków do zwiększenia spójności terytorialnej, dostępności komunikacyjnej i transportowej oraz rozwoju sieci metropolitarnej, a także poprawę warunków cywilizacyjnych życia na wsi wraz z trwałym zapewnieniem bezpieczeństwa żywnościowego dla Polski (18).

10. Zakończenie

Przedstawione opracowanie stanowi studium historycznego podejścia do kwestii rozwoju społeczno-gospodarczego w ujęciu strategicznym, długo- i średniookreso-

wym w III Rzeczypospolitej. Zgodnie z wymogami nowoczesnego rozwoju wskazano na istotne aspekty realizacji strategii rozwoju kraju po 1989 roku, tj. powiązanie przemian ekonomicznych i społecznych z procesem integracji europejskiej oraz transformacji gospodarczej w kierunku budowy systemu rynkowego na wzór krajów zachodnich. W przyjętych rozważaniach uwzględniono dwa historyczne etapy tych przemian, a mianowicie: okres stowarzyszeniowy, a następnie okres pełnego członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

W pierwszej części okresu przedakcesyjnego naświetlono istotę i osiągnane efekty gospodarcze w realizacji strategii szokowej Leszka Balcerowicza, „Strategii dla Polski” Grzegorza Kołodki oraz dwóch dokumentów: Długookresowej strategii rrwalego i zrównoważonego rozwoju Polski w perspektywie 2025 roku i Narodowej Strategii Integracji w latach 1997–2003, nawiązujących do pełnej integracji z UE.

W drugiej części, a więc w okresie pełnego członkostwa Polski w UE od połowy 2004 roku, wskazano na znaczenie i rangę wdrażania uzgodnionych z UE dokumentów pt. Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004–2006, a następnie Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007–2013.

W ujęciach tabelarycznych zestawiono, a w tekście scharakteryzowano za pomocą głównych wskaźników makroekonomicznych sytuację gospodarczą kraju w realizacji przyjętych strategii. W rozważaniach tych uwzględniono nie tylko kontekst krajowy możliwości rozwojowych kraju w przyjętych latach, ale także wpływy zewnętrzne np. sytuacji gospodarczej UE i innych krajów na ich przebieg, a więc szczególnie dekonunktury światowej w latach 2008–2010.

W nowej perspektywie planistycznej po 2013 roku omówiono opracowane trzy szczególnie ważne dokumenty, tj. Strategię „Europa 2020” oraz kompatybilne z nią projekty krajowe: Średniookresową Strategię Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK) oraz we wstępnym zarysie Długookresową Strategię Rozwoju Kraju 2030 (DSRK).

ŚSRK 2020 przyjęta przez Radę Ministrów jest najważniejszym dokumentem określającym cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 roku. Została ona oparta na wnikliwej diagnozie w świetle uwarunkowań i trendów rozwojowych. Zawiera trzy obszary strategiczne z określonymi celami i priorytetami rozwojowymi. Pierwszy obszar dotyczy budowania sprawnego i efektywnego państwa, drugi – konkurencyjnej gospodarki, a trzeci – spójności społecznej i terytorialnej.

Polityka rozwoju przyjęta w strategii zakłada realizację zadań przy jednoczesnej redukcji deficytu finansów publicznych. Szacunków wydatków rozwojowych na lata 2011–2010 dokonano na podstawie kryteriów makroekonomicznych spójnych z projektem DSRK. Średnioroczne tempo wzrostu PKB w ww. latach określano na poziomie 3,7%.

W perspektywie lat 2014–2020 można spodziewać się utrzymania finansowania ze środków UE na poziomie zbliżonym do wielkości przyjętych w latach 2007–2013, tj. w granicach 400–440 mld zł. Na realizację Polityki Spójności przewidziano około 280–320 mld zł, z kolei na rzecz rolnictwa i wsi około 120 mld zł, w tym na płatności

bezpośrednie blisko 74 mld zł. Warunkiem korzystania z tych środków unijnych jest współfinansowanie ze środków krajowych.

DSRK 2030 zawiera zapisanych 25 kluczowych decyzji o znaczeniu strategicznym. Głównym celem strategicznym pozostaje kontynuacja działań rozwojowych w celu dalszej poprawy warunków życia ludności, innowacyjności gospodarki oraz dokonania istotnego skoku cywilizacyjnego polskiego społeczeństwa.

W nawiązaniu do problemów zrównoważonego rozwoju – chociaż zainicjowanie tej kwestii w świecie miało miejsce już z początkiem lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku – w Polsce, w dokumentach państwowych najwcześniej znalazło odzwierciedlenie w Konstytucji RP (1987 r.) oraz Strategii „Polska 2025”, przyjętej przez parlament w 2000 roku. Długookresowa strategia zrównoważonego rozwoju wskazuje na taki rozwój gospodarczy, który obejmuje ochronę środowiska naturalnego i zasobów ludzkich, z uwzględnieniem długiego horyzontu czasowego, jako niezbędnych elementów składowych dobrobytu społecznego.

Z kolei trwały rozwój w myśli teoretycznej jest formułowany jako zrównoważony zbiór łądów: ekologicznego, społeczno-demograficznego, ekonomicznego, przestrzennego i politycznego. Ich integracja ma warunkować realizację zrównoważonego rozwoju. Przełożenie tych idei z zapisów w koncepcjach strategicznych następuje w działaniach planistycznych, a następnie w założeniach i wdrażaniu przyjętej polityki gospodarczej, np. proekologicznej, innowacyjnej, harmonijnego i proporcjonalnego rozwoju itp. Rozwinięcie praktyczne tych kwestii znalazło odbicie wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej w Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004–2006, a ich rozbudowanie i pogłębienie nastąpiło w dokumencie Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007–2013. W jeszcze większym stopniu na wyżej omawiane zagadnienia położono nacisk w ostatnich dokumentach, tj. Średnio- i Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020 i 2030.

Bibliografia

1. *Britannica*. Edycja polska, t. 41: *St–Sz*, hasło: *Strategia*, Kurpisz, Poznań 2004.
2. Bałcerowicz L., *Reforma gospodarcza*. W: Krafczyk R. (oprac.), *Reforma gospodarcza*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1981. ISBN 83-208-0222-9.
3. *Polska w Unii Europejskiej*. W: Wikipedia: wolna encyklopedia [online, dostęp: 10.03.2013]. Dostępny w Internecie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Polska_w_Unii_Europejskiej.
4. Bałtowski M., Miszewski M., *Transformacja gospodarcza w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006. ISBN 978-83-01-14628-3.
5. *Wielka Encyklopedia PWN*, t. 27, hasło: *Transformacja systemowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005. ISBN 83-01-1462-2.
6. Bałcerowicz L., *800 dni. Szok kontrolowany*, Polska Oficyna Wydawnicza BGW, Warszawa 1992. ISBN 83-7066-401-6.
7. Polszakiewicz B., *Równoważenie polskiej gospodarki w latach 90*. W: Dach Z. (red.), *Gospodarka Polski na przełomie wieków*, PTE, Kraków 2002. ISBN 83-908535-4-X.

8. Sadowski Z., *Podstawowe założenia strategii rozwoju Polski*, „*Ekonomista*” 1993, nr 2, s. 141–156.
9. Kołodko G., *Strategia dla Polski*, „*Życie Gospodarcze*” 1994, nr 26.
10. *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2002–2006. ISSN 1506-0632.
11. *Polska 2025*, „*Aura*” 2000, nr 10, s. 4–8.
12. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, Wydawnictwo „*Helio*”, Kraków 2002. ISBN 83-88646-00-1.
13. Siekierski J., Rutkowska M., *Zrównoważony rozwój jako koncepcja w naukach ekonomicznych*. W: Spychalski G., Malicki M. (red. nauk.), *Rozwój zasobów kapitału ludzkiego obszarów wiejskich*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008, s. 359–368.
14. Blajer P., *Ostateczna wersja NPR na lata 2004–2006*, „*Rzeczpospolita*” 2003, nr 28, s. 11.
15. Siekierski J., *Zrównoważony rozwój rolnictwa i wsi w świetle Traktatu Akcesyjnego i NPR*. W: *Rolnictwo i wieś przed i po akcesji Polski do UE*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, Kraków 2010, s. 63–71. ISBN 978-83-60633-36-6.
16. *Diagnoza na potrzeby Strategii Rozwoju Kraju 2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011.
17. *Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011.
18. *Raport „Polska 2030”. Wyzwania rozwojowe*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2009.

Development strategies in Poland in 1990–2030

S u m m a r y: This article presents a historical outline of the development of thought of national development strategy – within the EU association period and then with full membership of Poland in EU. The first part describes the shock strategy of L. Balcerowicz, the “Strategy for Poland” of G. Kołodko and the National Strategy for Integration in 1997-2003. On the other hand, the “Long-term Strategy for Sustained and Sustainable Development – Poland 2025” adopted by the Sejm in 2000 was discussed.

Further considerations focus on the content of the Treaty of Accession to EU and the National Development Plan for 2004-2006 as well as the National Strategic Reference Framework for 2007-2013.

The last part of this article refers to the Strategy “Europe 2020” and within the context thereof, the main points and assumptions of the Mid-term National Development Strategy 2020 were presented including the diagnosis for the purposes of this strategy as well as strategic areas taking into account developmental objectives and priorities. A reference was also made to the preliminary assumptions of the national development strategy in the perspective of 2030.

Key words: national development strategy, European integration, system transformation, sustainable development, National Development Plan, National Strategic Reference Framework, EU Strategy “Europe 2020”, Mid-term National Development Strategy 2020, Long-term National Development Strategy 2030
